

ANALÝZA PRO EKONOMY

PRÁCE A ZAMĚSTNANOST

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

PRÁCE A ZAMĚSTNANOST

V rámci přednášky se **dozvíte:**

- jak definujeme trh práce,
- které toky na trhu práce považujeme za nejdůležitější,
- co je to nezaměstnanost a jak se měří,
- jakým způsobem lze vypočítat přirozenou míru nezaměstnanosti,
- a jak definujeme náklady práce, mzdy a produktivitu práce.

Literatura:

- TULEJA, P. *Analýza pro ekonomy*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1801-6, ss. 147-172

TRH PRÁCE

- **trh práce** – místo, v němž se střetává poptávka po práci ze strany potenciálních zaměstnavatelů s nabídkou práce, již představují jednotlivci ucházející se o zaměstnání, přičemž předmětem koupě a prodeje nejsou jednotlivé osoby, ale jejich pracovní síla,
- **vnitřní trh práce** – místo, v němž se setkává poptávka po práci ze strany firem a nabídkou práce tvořenou stávajícími firemními zaměstnanci,
- **vnější trh práce** – místo, kde dochází k interakci mezi poptávkou po práci ze strany firem a nabídkou práce představovanou jednotlivci, kteří mohou okamžitě či ve velmi krátké době nastoupit na nová pracovní místa.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

TRH PRÁCE

- **hypotéza dvojího trhu práce** – hypotéza, dle níž je trh práce členěn na trh primárního a sekundárního sektoru,
- **trh práce primárního sektoru** – trhem s „dobrymi“ pracovními místy, jež se vyznačují vysokou mzdou, štědrými zaměstnaneckými požitky, dobrými vyhlídkami na budoucí kariéru a v neposlední řadě také dlouhodobou pracovní jistotou,
- **trh práce sekundárního sektoru** – trh se „špatnými“ pracovními místy, pro něž je charakteristická nízká mzda, malá atraktivita a minimální pracovní jistota.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

TRH PRÁCE

- ***poptávka po práci (LD)*** – celkový objem pracovních sil, jenž na trhu práce, při určité výši mzdy, požadují jednotliví zaměstnavatelé,
- ***nabídka práce (LS)*** – celkový počet jednotlivců nabízejících na trhu práce, při určité výši mzdy, svou pracovní sílu.

TOKY NA TRHU PRÁCE

- **ekonomicky aktivní obyvatelstvo (EAO)** – jednotlivci, kteří dosáhli minimálně patnácti let věku a současně splňují kritéria, na jejichž základě mohou být zařazeni mezi zaměstnané či nezaměstnané,
- **zaměstnaní** – patnáctiletí a starší jednotlivci, kteří v daném období buďto pracovali alespoň jednu hodinu v týdnu za mzdu, plat či jinou odměnu, nebo měli k zaměstnání formální vztah, přičemž není rozhodující, zda tato práce měla trvalý, dočasný, sezónní nebo příležitostný charakter. V rámci statistické praxe tuto skupinu dále členění na:
 - **zaměstnance** – osoby, které vykonávají pro zaměstnavatele práci za mzdu, přičemž v rámci pracovního vztahu jsou danému zaměstnavateli podřízeni,
 - **zaměstnavatele** – osoby, jež mají podnikatelské oprávnění a v rámci svého podnikání zaměstnávají další jednotlivce nebo osoby, které mají samy, popř. se svými partnery rozhodující vlastnický podíl v podniku a tím pádem také pravomoc za tento podnik jednat,

TOKY NA TRHU PRÁCE

- **osoby pracující na vlastní účet** – fyzické osoby, jež mají podnikatelské oprávnění a v rámci svého podnikání nezaměstnávají další jednotlivce,
- **členy produkčních družstev** – osoby, které jsou aktivně činné ve výrobním, zemědělském či jiném produkčním družstvu, jehož jsou současně členy,
- **pomáhající rodinné příslušníky** – osoby, které mají příbuzenský vztah a při výkonu práce pomáhají na základě jiného než pracovněprávního vztahu
- a **osoby neklasifikovatelné podle postavení v zaměstnání**, tj. ekonomicky aktivní osoby, u nichž nemá statistický úřad dostatek informací k tomu, aby je mohl zařadit do jedné z výše uvedených kategorií.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

TOKY NA TRHU PRÁCE

- **zaměstnaní v civilním sektoru (E_{CS})** – skupina zaměstnaných, z nichž byli vyčleněni příslušníci armády,
- **nezaměstnaní (U)** – jednotlivci ve věku patnáct a více let, kteří v daném období nebyli zaměstnaní, ale v průběhu posledních čtyř týdnů práci aktivně sháněli a byli připraveni během čtrnácti dnů do nového zaměstnání nastoupit.

TOKY NA TRHU PRÁCE

- *míra ekonomické aktivity (míra participace) (k_{EA})* – ukazatel vyjadřující podíl ekonomicky aktivních osob na dospělé populaci:

$$k_{EA} = \frac{EAO}{DPo} \cdot 100$$

- DPo – dospělá populace

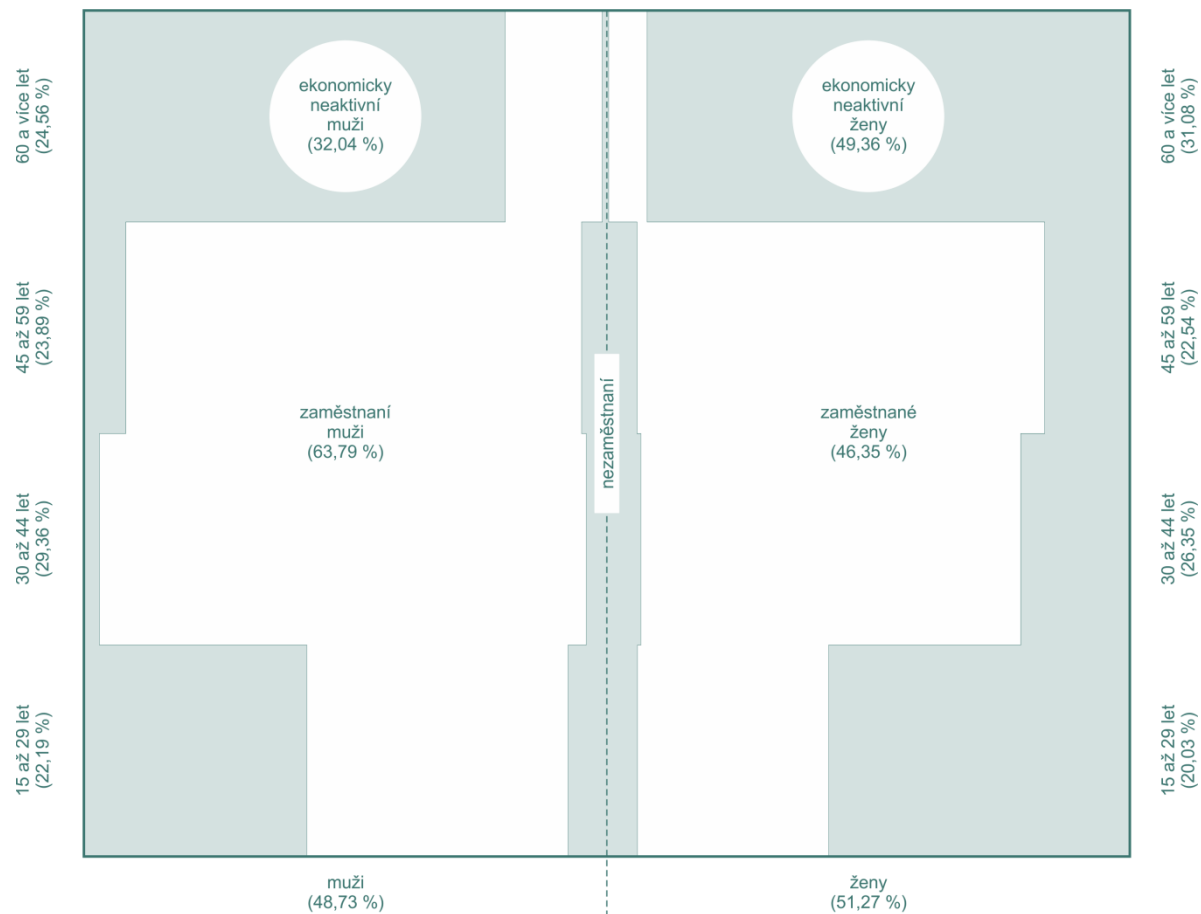
$$k_{EA} = \frac{E + U}{DP} \cdot 100$$

TOKY NA TRHU PRÁCE

- ***míra účasti*** (k_{EAU}) – podíl ekonomicky aktivních osob na dospělé populaci dle pohlaví, věku, národnosti či vzdělání,
- ***ekonomicky neaktivní obyvatelstvo*** (ENO) – jednotlivci, kteří ve sledovaném období nebyli zaměstnáni a současně nesplňovali kritéria, na jejichž základě by byli zařazeni mezi nezaměstnané a osoby mladší patnácti let.

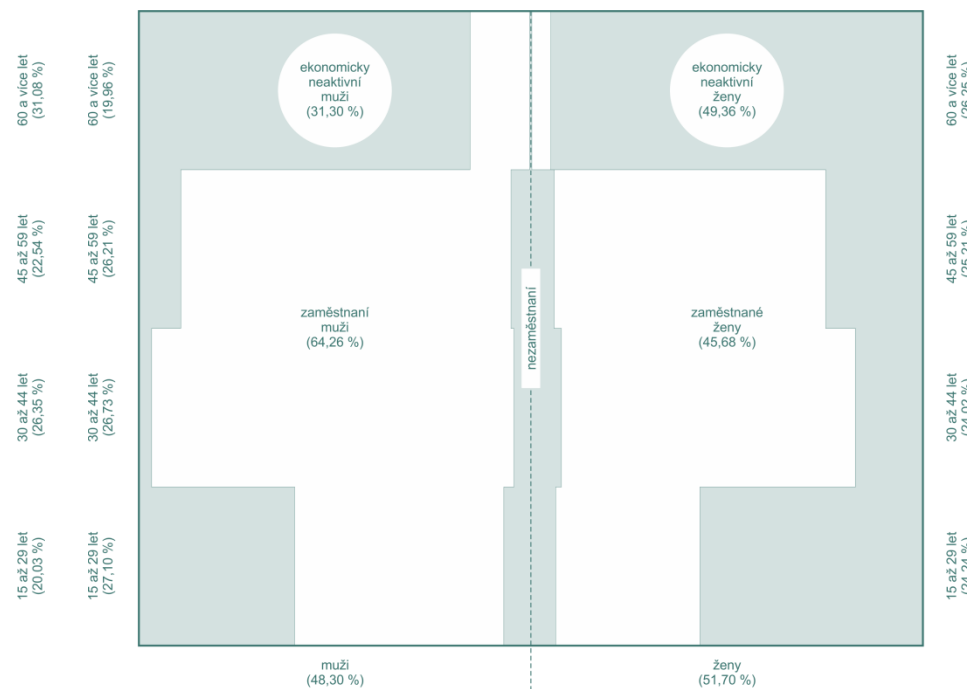
TOKY NA TRHU PRÁCE V ROCE 2012

KOMPARACE TOKŮ NA TRHU PRÁCE V ROCE 2006 A 2012

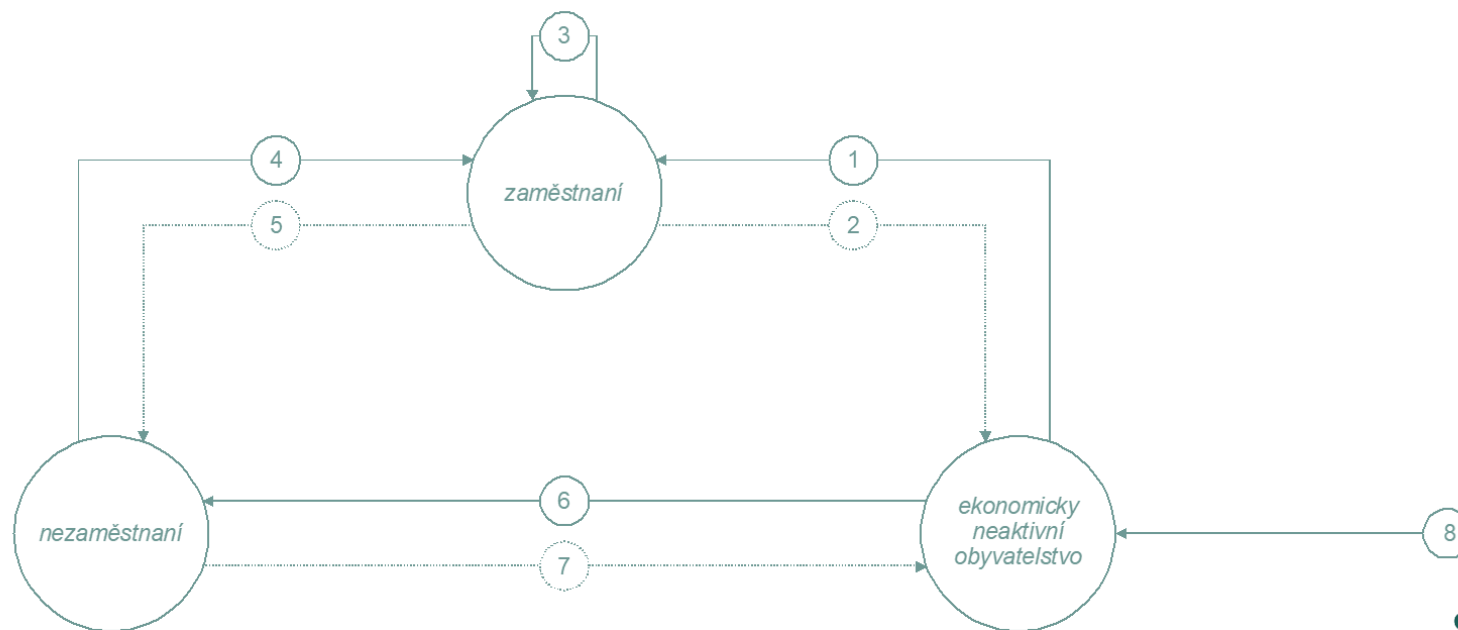
2012

2006

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**

TOKY NA TRHU PRÁCE

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**

TOKY NA TRHU PRÁCE

- **míra získání zaměstnání (k_{zi})** – ukazatel, který zobrazuje podíl nezaměstnaných vyřazených z evidence úřadu práce z důvodu získání nového zaměstnání na celkovém počtu nezaměstnaných:

$$k_{zi} = \frac{U_{NU}}{U} \cdot 100$$

- **míra ztráty zaměstnání (k_{zt})** – ukazatel, jenž zachycuje podíl nezaměstnaných nově hlášených na úřadech práce (U_{NH}) na celkovém počtu zaměstnaných:

$$k_{zt} = \frac{U_{NH}}{E} \cdot 100$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

NEZAMĚSTNANOST A ZPŮSOBY JEJICH MĚŘENÍ

- *podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu (r_{DPo})* – ukazatel, zobrazující procentuální podíl počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání evidovaných na úřadech práce ve věku 15 – 64 let k poslednímu dni sledovaného měsíce na dospělé populaci:

$$r_{DPo} = \frac{U_{DPo}}{DPo}$$

- U_{DPo} – počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání evidovaných na úřadech práce ve věku 15-64 let

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

NEZAMĚSTNANOST A ZPŮSOBY JEJICH MĚŘENÍ

- ***míra nezaměstnanosti (u)*** – ukazatel, zobrazující procentuální podíl nezaměstnaných na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel:

$$u = \frac{U}{EAO} \cdot 100$$

$$u = \frac{U}{E + U} \cdot 100$$

NEZAMĚSTNANOST A ZPŮSOBY JEJICH MĚŘENÍ

- ***míra registrované nezaměstnanosti (u_r)*** – ukazatel, zachycující procentuální podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání evidovaných na úřadech práce na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel, přičemž součástí této kategorie jsou jak evidovaní uchazeči o práci, tak zaměstnaní v daném národním hospodářství s jediným nebo hlavním pracovním poměrem:

$$u_r = \frac{U_d}{EAO_d} \cdot 100$$

$$u_r = \frac{U_d}{E + U_d} \cdot 100$$

NEZAMĚSTNANOST A ZPŮSOBY JEJICH MĚŘENÍ

- **obecná míra nezaměstnanosti (u_o)** – ukazatel, zobrazující procentuální podíl nezaměstnaných zjištěných na základě Výběrového šetření pracovních sil na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel stanovených na základě tohoto šetření:

$$u_o = \frac{U_{VŠPS}}{EAO_{VŠPS}} \cdot 100$$

PŘIROZENÁ MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI

- **přirozená míra nezaměstnanosti (u_p)** – míra, při níž se trh práce nalézá ve stavu dlouhodobé rovnováhy,
- **plná zaměstnanost (E_p)** – situace na trhu práce, v jejímž rámci jsou všichni jednotlivci, kteří chtějí při dané mzdové sazbě pracovat, zaměstnáni,
- **přezaměstnanost** – situace, v níž skutečná míra nezaměstnanosti dosahuje ve srovnání se svou přirozenou mírou nižších hodnot,
- **podzaměstnanost** – situace, kdy skutečná míra nezaměstnanosti převyšuje míru přirozenou.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

PŘIROZENÁ MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI

- **přirozená míra nezaměstnanosti – mikroekonomické pojetí** – míra, která vzniká v důsledku normálního tření na jinak rovnovážném trhu práce:

$$u_p = \frac{k_{zt}}{k_{zt} + k_z} \cdot 100$$

- **míra nezaměstnanosti neakcelerující inflaci (NAIRU)** – míra, při níž v dané ekonomice dosahuje cenová hladina dlouhodobě stabilního tempa růstu:

$$u_p + \frac{v}{a} = u + \frac{\Delta\pi}{a}$$

- a – parametr, jehož hodnota vychází ze sklonu Phillipsovy křivky
- v – nabídkový šok

NÁKLADY PRÁCE, MZDY A PRODUKTIVITA PRÁCE

- **úplné náklady práce (ÚNP)** – veškeré výdaje, které zaměstnavatelé vynaloží na mzdy zaměstnanců, jejich nábor a výchovu a na krytí jak zákonem stanovených, tak dobrovolně poskytovaných, popř. smluvně dohodnutých sociálních a personálních potřeb zaměstnance,
- při analýze úplných nákladů práce musíme rozlišovat mezi:
 - **přímými náklady práce (PNP)**, dále členěny na:
 - mzdy (*m*),
 - a náhrady mezd (*mn*),
 - **sociálními požitky (SP)**,
 - **zákonným sociálním pojištěním (ZSP)**,
 - **ostatními sociálními náklady a výdaji (OSNV)**,
 - **personálními náklady (PN)**,
 - **a daněmi a dotacemi (DaDt)**.

NÁKLADY PRÁCE, MZDY A PRODUKTIVITA PRÁCE

- *průměrná hrubá měsíční mzda (m_{PH})* vyjadřuje podíl mezd bez ostatních osobních nákladů na průměrném celkovém evidenčním počtu zaměstnanců (em_{PEP}) v daném měsíci:

$$m_{PH} = \frac{m}{em_{PEP} \cdot t_m}$$

- t_m – počet měsíců ve sledovaném období

NÁKLADY PRÁCE, MZDY A PRODUKTIVITA PRÁCE

- **reálná průměrná hrubá měsíční mzda ($m_{PH,r}$)** – průměrná mzda, jejíž hodnota je očištěna od změn souvisejících s pohybem cenové hladiny,
- **souhrnná produktivita práce (SPP)** – podíl hrubého domácího produktu ve stálých cenách na celkové počtu zaměstnaných zjištěných na základě Výběrového šetření pracovních sil ($E_{VŠPS}$):

$$SPP = \frac{HDP_r}{E_{VŠPS}}$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

NÁKLADY PRÁCE, MZDY A PRODUKTIVITA PRÁCE

- ***jednotkové mzdové náklady (JMN)*** – ukazatel zobrazující poměr mezi čistými prvotními pracovními důchody, jež tvoří náhrady zaměstnancům a čistý smíšený důchod a hrubým domácím produktem ve stálých cenách.

